

Etelä-Keskisen verkostoseminaari

MUISTIO 25.10.2016

Kulttuurikeskus Caisan johtaja Cátia Suomalainen

Pedrosa toivotti verkostoseminaariosallistujat

tervetulleiksi seminaariin, jonka teemana on

lasten ja nuorten kotoutumisen tukeminen.

Elisa Prepula,

Etelä-Keskisen alueen Hyvinvoinnin koordinaatioryhmän puheenjohtaja, kertoi lasten ja nuorten alueellisesta lasten ja nuorten hyvinvoinnin johtamisrakenteesta, johon verkostoseminaarikin liittyy. LASU:n avulla ohjataan ja johdetaan lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnissa. Työ kytkeytyy kaupungin strategiaohjelmaan. Elisa kertoi myös alueellisen johtamisrakenteen arvioinnista ja kehittämisestä.

Kotouttaminen on ajankohtainen aihe. Kotoutumista voidaan edistää mm. kielen opiskelun ja opiskelun aloittamisen avulla. Elisa nosti esille muutamia tuloksia alaikäisille turvapaikan hakijoille tehdyn [kyselyn](#) tuloksista.

Anita Novitsky, monikulttuurisuuden asiantuntija väestöliiton monikulttuurisesta osaamiskeskuksesta, valotti palvelujärjestelmän haasteita.

Hän kertoi, että

asiantuntijat antavat vähemmän tietoa maahanmuuttajille kuin muille asiakkaille. Tähän voi vaikuttaa se, että virkamiehet puhuvat hitaammin tulkin kanssa, jolloin tietoa ei yksinkertaisesti välity niin paljon.

Tiedon puute konkretisoituu monella tapaa. Maahanmuuttajat eivät esim. välttämättä löydetä palvelua, jota olisi tarjolla. Lapset ja nuoret joutuvat välillä harhailemaan palveluviidakossa yksin hyvästä tahdosta huolimatta.

Suomessa vallitsee keskivertoperiaate: palvelut kohtaavat parhaiten asiakkaat, joilla on suomenkielen taitoa, jotka ovat itse aktiivisia ja osaavat etsiä palvelua.

Tietämättömyys-kynnykseen on pyritty vastaamaan tuottamalla materiaalia eri kielillä. Joidenkin kieliryhmien sivuja kuitenkin käytetään varsin vähän. Esim. osaamiskeskuksen tuottamia Ranskankielisiä sivuja luetaan Ranskasta käsin, ei Suomesta käsin. Selkokielen materiaali olisikin

suotavampaa kuin materiaalien tuottaminen 150 kielellä.

Välillä palveluita ei haeta ennakkoluulojen tai huonojen palvelukokemusten takia. Myös sellaista tapahtuu, että asiakkaan ympärillä toimivaa verkostoa laajennetaan laajentamisen vuoksi, kun ongelmaa ei osata ratkaista. Neuvottelutilanteessa voi olla jopa 12 toimijaa asiakkaiden lisäksi paikalla. Kaikki toimijat saattavat tarjota palvelua, mutta mikään tarjotuista palveluista ei johda toivottuun muutokseen. Tulisikin pohtia paremmin palvelukohtaamista ja palveluiden joustavaa muokkaamista asiakkaille sopivaksi.

Luottamusrakenteilla on onnistumisessa keskeinen merkitys. Kumppanuuteen perustuvasta luottamusjärjestelmästä Suomeen muuttavat henkilöt ovat ehkä tottuneet instituutioihin, jotka ovat pettäneet asiakkaan. Sopimusjärjestelmässä (kuten Suomessa) edellytetään asiakkailta luottamusta asiantuntijoihin. Palveluiden saatavilla oleminen ei välttämättä vielä houkuttele maahanmuuttajataustaista asiakasta. Emme sano

ääneen kontrollin sanaa, mutta maahanmuuttaja-asiakkaat kuitenkin havaitsivat kontrollin.

Seuraamme esim. päiväkodeissa ja kouluissa vanhemmuuden toteutumista ja meillä on velvollisuus puuttua ongelmiin. Anita nosti esille myös sen, että piilosyrjintää on ja sitä kohtaavat asiakkaat, jotka eivät näytä suomalaisilta. Emme havaitse maahanmuuttajien kokemusta, jos meillä ei itsellämme ole kokemusta maahanmuuttajana palveluihin hakeutumisesta. [Blue eye, brown eye -harjoitus](#) kuvaa näitä kokemuksia väkevällä tavalla. Omia ennakkoluuloja on usein vaikea nähdä.

Asiakaskohtaamisissa ilmaisemme asioita hillitysti. Asiakas saattaa kuitenkin tulla toisenlaisesta keskustelukulttuurista, jossa ilmeillä ja eleillä viestinnällä on suurempi rooli. Hänelle jää tämän seurauksena usein epäselväksi, mikä huoli on. Kysymykseen ”ymmärsitkö kaiken” voi olla aikuisenkin vaikea vastata. Tulkin paikalla oleminen ei välttämättä takaa ymmärrystä, jos asioita ei avata riittävästi huomioiden yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset eroavaisuudet. Kontrolli saatetaan tässä prosessissa luovuttaa vanhemmalta lapselle. **Suurin haaste ei olekaan ymmärtää toisen kulttuuria, vaan tunnistaa oma kulttuurinsa ja ymmärtää, miksi toimimme itse näin kuin toimimme.**

Maahanmuuttajien kontaktipinta (kontaktit sekä omaan että suomalaiseen kulttuuriryhmään) vaikuttaa siihen, miten hyvin ihminen kotoutuu ja sopeutuu uuteen kotimaahan. On vaikein tavoittaa heitä, joilla ei ole kontakteja.

Anita kertoi myös [oppaasta maahanmuuttaja-asiakkaan kohtaamisiin](#). Väestöliitto tarjoaa kurdin, farsin, viron, venäjän ja englannin kielillä tukea perheille ja vanhemmille. [Perhe eri kulttuureissa –oppaassa](#) kerrotaan mm. Bolivian, Tadžikistanin, Intian, Malawin ja Somalian perhekäsityksistä.

Tietokeskuksen erikoistutkija [Pasi Saukkonen](#) kertoi kotouttamiskäsitteen määrittelystä ja totesi maahanmuuttajataustaisten olevan heterogeeninen ryhmä. Kotoutumiseen vaikuttavat monet eritasoiset tekijät.

Suomessa on jatkossa yhä enemmän työikäisten lisäksi myös ulkomaalaistaustaisia vanhuksia ja eläkeläisiä, mutta myös lapsia ja nuoria. Vuonna 2030 ulkomaalaistaustaiset ylittävät tuoreiden ennusteiden mukaan reilusti 20 % Helsingin väestöstä ([linkki](#), s. 21). Helsingissä joka kolmannen yrityksen perustaa maahanmuuttaja. Tällä hetkellä ulkomaalaistaustaisia asuu Helsingissä noin 90 000. 83 prosenttia heistä on syntynyt ulkomailla ja 17 prosenttia Suomessa.

Pakolaisprosessi ja koulutustaso vaikuttavat kotoutumisen edellytyksiin. Näyttää siltä, että Itäinen suurpiiri erkaantuu muista [alueista](#) kasvavan maahanmuuttajataustaisen väestön osalta. Lasten pienituloisuus keskittyy Helsingissä ulkomaalaistaustaisiin. Etenkin ulkomaalaistaustaiset pojat jäävät muita useammin ilman toisen asteen opiskelupaikkaa. Koulunkäyntiin suhtaudutaan positiivisesti mutta koulumenestys on usein heikko. Myös hyvinvointinsa suhteen maahanmuuttajataustaiset nuoret eroavat muista nuorista. Ulkomaalaistaustaisten nuorten kouluterveyskyselyllä mitatusta hyvinvoinnista löytyy [tutkimustietoa](#). Ulkomaalaistaustaisista helsinkiläisistä löytyy kattavasti tilastotietoja Tieken [sivustolta](#).

Alustusten jälkeen

siirryttiin keskustelemaan asiantuntijatorille, jossa olivat paikalla edellä mainittujen asiantuntijoiden lisäksi seuraavat henkilöt:

Mukhtar Abib, monikielinen ohjaaja (tiiminvetäjä), Opetusvirasto

Anne Rossi-Horto, taidekasvattaja, Annantalo

Irma Sippola, projektipäällikkö, Maahanmuuttajanuorten Helsinki

Khadijo Warsame, ohjaaja Kalliolan setlementti, Pasilan asukastalo

Suldaan Said Ahmed, yhteisötyöntekijä, Helsingin Diakonissalaitos

Palvelurakenteemme on suljettu valintatalo: "mitä toivoisit meiltä?" -kysymys ei ole relevantti, jos toinen ei tiedä, mitä palveluita on tarjolla. Joskus asiakkaalle voi myös tulla sellainen tunne, että asiantuntija yrittää sanoa jotain, mutta ei sano sitä suoraan.

Anita Novitsky totesi, että kulttuurista tehdään harvoin näkyväksi sitä osaa, joka auttaisi ymmärtämään, miksi toimimme niin kuin toimimme. Esim. sukupuolten välinen tasa-arvo, matala hierarkia, lapsen asema, kontrolli... miksi nämä ilmiöt ovat Suomessa sellaisia kuin ovat?

Keskusteltiin myös [Kyky-hankkeesta](#), jolla tuetaan maahanmuuttaneita kotivanhempia löytämään työ- ja opiskelumahdollisuuksia.

Todettiin, että eräällä Helsingin alueella moskeijan pyytäminen mukaan avasi solmun radikalisoituvien lasten ja nuorten kehityksen tukemiseen. Oikeiden auktoriteettien mukaan saaminen on erityisen tärkeää kulttuureissa,

joissa auktoriteetteja kuunnellaan.

Lopuksi käytiin

paneelikeskustelu. Monikielinen ohjaaja ja tiiminvetäjä Mukhtar Abib nosti esille nuorten kokemuksen yhteisöön kuulumisesta. Jos emme tee nyt jotakin sen eteen, että ulkomaalaistaustaiset lapset tuntevat kuuluvansa yhteiskuntaan, monilla voi myöhemmin olla huono tulevaisuus edessään.

Anne Rossi-Horto, Annantalon kuvaamataidon opettaja, kertoi Kent-hankkeesta, jonka puitteissa mm. tutustutetaan alaikäisiä turvapaikanhakijapoikia museoihin.

Irma Sippola

kertoi, että hänen johtamansa hanke pyrkii parantamaan maahanmuuttajataustaisten nuorten kiinnostumista opiskeluihin ja

työelämään. Tällä hetkellä 23 % helsinkiläisistä maahanmuuttajataustaisista on opiskelun ja työelämän ulkopuolella, kun taas kantasuomalaisista vain 4 %. Tavoitetta edistetään perustamalla kaverikahvila, vertaisvalamiehistö ensimmäisen rikoksen tehneille, vanhempien tukemistoimintoja, nuorten puhujien foorumi (alle 30-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten nuorten verkosto, joka osallistuu palveluiden kehittämiseen) ja työn lahjottamisen malli.

Anita huomautti, että on nuoria, joilla ei ole rahaa matkalippuun ja mahdollisuutta tulla Caisaan. Anita kertoi myös, että monien maahanmuuttajalasten mielestä Vertaissovittelu ja Kivakoulu-malli eivät toimi heidän kohdallaan kiusaamisen ehkäisyssä. Hän toi esille myös sen, että mikäli vanhempi joutuu olemaan vammaisen lapsensa asioiden hoidon takia pois kotoutumiskoulutuksesta, häntä sanktioidaan. Hän on eniten huolissaan asenteista: on vaikea kotoutua ympäristöön, jonka ihmiset eivät halua sinua joukkoonsa.

Suldaan Said Ahmed kertoi Diakonissalaitoksessa käynnistämästään osallistamistoiminnasta nuorille turvapaikanhakijoille. Lähtökohtana toiminnassa on se, ettei tule odottaa kuntapaikan saamista ja virallisten prosessien päättymistä. Jokaiselle nuorelle on rekrytoitu ja valmennettu vapaaehtoinen kummiperhe. Toiminnassa on jo mukana yli 50 perhettä.

Suldaan nosti esille nuoret, jotka ajautuvat rikollisuuteen. Helsingissä ei ole mallia siihen, mihin nuori ohjataan vankilasta vapautumisen jälkeen, jolloin tippuu helposti tyhjän päälle. Moni voi joutua asunnottomasti ja radikalisoitumisen kynnyksellä voi olla matala.

Mukhtar kertoi, että nuorille ja perheille on tärkeä antaa tietoa siitä, mitä vaihtoehtoja on peruskoulun jälkeen. Tavoitteiden realistisuutta esim. lukioon pääsemisen suhteen on tärkeä arvioida ja miettiä, mitä voidaan tehdä, jotta tavoitteet saavutetaan.

Kaikille yhteiseen vanhempainiltaan on syytä tilata tulkit vanhemmille, jotka niistä hyötyvät. Lisäksi mm. arabian ja somaliankielisille kannattaa järjestää erikseen vanhempainiltoja, kuten monikieliset ohjaajat ovat tehneet. He ovat myös järjestäneet koulutusta Wilman käyttöön. On tärkeää säilyttää vastuu asiakkaalla itsellään. ”Kukaan ei voi kenenkään puolesta elää hyvää elämää, jos hän ei sitä itse halua.”

Asukastalolla

on työskennelty vanhempien kanssa, joilla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa. Asukastalon työntekijät lukevat vanhemmille heille tulleet viestit ja auttavat vastaamaan lomakkeisiin. Eli Wilma-koulutus ei välttämättä riitä.

Todettiin,

että on tärkeä panostaa ulkomaalaistaustaisten rekrytointeihin, sillä usein yhteisön sisältä tuleva tieto kulkee paremmin asiakkaille.

Kaupungin

nettisivut tulisi kirjoittaa selkokielellä eikä viranomaiskielellä, jota kantasuomalaistenkin on joskus vaikea ymmärtää.

Keskusteltiin myös siitä, että raha on väline tehdä asioita ja jos sitä ei ole, asiat jäävät helposti

tekemättä. Monet vapaa-ajan toiminnoista ovat muuttuneet maksullisiksi.

Suldaan kertoi perheestä, jonka lasten ammattilaisurheilun ja opiskelun yhdistäminen edellytti läppäreiden hankkimista. Tällaisten asioiden parissa kamppailee moni maahanmuuttajaperhe.

Todettiin, että Caisan ja muiden kaupungin toimijoiden kannattaa tehdä enemmän yhteistyötä [Valon](#) ja muiden liikunta-alan yhdistysten kanssa.

Keskusteltiin myös [Safe stadi](#) -hankkeesta, jolla parannetaan turvallisuuden tunnetta ja murretaan ennakkoluuloja sekä asenteita maahanmuuttajia kohtaan.

Loppuyhteenvedossa todettiin, että kotouttamisen lisäksi on puhuttava vastaanottamisesta. Eli asenne on tärkeä!

Iltapäivän fasilitaattorina toimi Eeva Mussaari. Kuvituksista vastasi Aino Sutinen. Muistion kirjoitti Markus Salonen.